

NASTAVNIK MATEMATIKE KAO FAKTOR U UČENJU I NAPREDOVANJU UČENIKA

Miroslav B. Mladenović – Mirac

O.Š. „Braća Milenković“, selo Šišava, Vlasotince, Srbija
e-mail: mmirac@ptt.rs

Sažetak: Nova reformisana škola mora da ima demokratski oblik ponašanja nastavnika matematike, u kojoj će se stvoriti prave pretpostavke istinskog obrazovanja i samoobrazovanja učenika. Samo demokratski dijalog u procesu učenja, i komunikacija na ravnopravnoj osnovi, mogu istinski biti pravi faktor pružanja pomoći nastavnika u učenju matematike i napredovanju učenika. Imajući u vidu da smo još opterećeni tradicionalnom autoritarnom školom, i autoritarnom svešću samoga društva, taj ideal u našim sredinama će se teško, i uz velike opstrukcije, ostvarivati.

Učenje matematike, i napredovanje učenika u tom smislu, zavisi od brojnih i različitih faktora. Nastavnik, kao jedan od učesnika u procesu, deluje ne samo na postizanje određenih rezultata u radu i učenju, već i na potsticanje i razvijanje mnogobrojnih sposobnosti i oblika ponašanja. Od ličnosti nastavnika matematike u velikoj meri zavise kvalitativni i kvantitativni aspekti učenja, interesovanja, kao i klima u razredu, vaspitni i nastavni postupci, metode i rezultati rukovođenja.

Povoljna klima za učenje i uspostavljanje pozitivnih socijalnih odnosa su tesno međusobno povezane, i zavisne od sposobnosti nastavnika da razume probleme i težnje učenika, i da uskladi njihovo ponašanje.

Međutim, klima za učenje matematike zavisi i od odnosa koji postoje među samim učenicima, a delimično i od opšte atmosfere koja vlada u školi, kao celini. Dobra nastava matematike podrazumeva ne samo poznavanje struke i sposobnosti prenošenja znanja nego i lična svojstva, usvojen sistem vrednosti, temperament i karakter nastavnika, što podstiču određeni sistem interakcije – utiče na učenje matematike i kvalitet znanja učenika.

Podsticaji za učenje matematike zasnivaju se na stavovima, a ovi na normama koje se formiraju u razredu. Atmosfera (klima) u razredu, koju nastavnik stvara, po pravilu, itekako utiče na podsticanje ili kočenje učenja.

Atmosfera u razredu zavisi od atmosfere u školi, u sredini, i šire, u društvu. Ako u školi preovladava nerad, javašluk, i ako nastavnik, sa poremećenim pretstavama o vrednostima života, sa dnevnikom ulazi u razred, onda, samim tim, nastavnik matematike ne može da stvori radnu atmosferu u razredu.

Znači, ako u sredini cveta kriminal, gde se kupuju i prodaju ocene i diplome, na ulicama dešavaju ubistava, na televiziji se prikazuje nasilja raznog oblika, ako je poremećen sistem vrednosti u kulturi, i uopšte u društvu, gde se ne ceni rad, znanje i moral, onda nastavnik matematike, koliko god težio pozitivnim vrednostima u školi i razredu, teško da može mnogo, suštinski, da utiče u pozitivnom smislu na učenike.

Sadašnja kriza morala, sistema vrednosti društva i u školi stvaraju potrebu za posebnim tipom nastavnika - koji će odoleti takvim iskušenjima, i koji će biti kreativno - stvaralački, i svestrano, pedagoški, psihološko - didaktički i metodski stručno osposobljen, kako bi imao moralnu i pedagoško - stručnu "čvrstinu" da svojim pravim autoritetom znanja i vrednosti postane istinski faktor u nastavi matematike, i napredovanju učenika u sticanju znanja iz matematike.

Pored ovih opštih pedagoških, psiholoških, socioloških i užestručnih pretpostavki, vratimo se na neka konkretna svojstva nastavnika matematike koja utiču na učenje i napredovanje učenika.

Naravno, to podrazumeva da su prvo ostvareni opšti uslovi za rad nastavnika u školi, a onda se može posmatrati koje su pedagoško - praktični tipovi nastavnika u školi potrebni, koji su factor kočenja, ili pospešivanja učenika u procesu napredovanja u školi.

Naravno, sama tipologija ličnosti nastavnika matematike uslovljena je i od samog procesa izvođenja nastave i celokupnog obrazovno-vaspitnog rada u školi. Na žalost, u autoritarnoj školi - sa autoritarnim nastavnicima, gde je nastava čisto "predavačka", gde se samo želi da se "sipa" znanje učenicima u glavu, gde je učenik čist "objekat" u nastavi, gde se teži čistoj reprodukciji znanja - bez stvaralačkog odnosa u nastavi, nastavnik matematike nema šansu da istinski postane pravi faktor u procesu učenja, i napredovanju učenika u sticanju pravih znanja.

Ne može nastavnik matematike, "čvrste ruke" i autoritarnog ponašanja, biti pravi model nastavnika, koji će istinski pomoći učeniku u učenju i sticanju znanja.

Oblici ponašanja autoritarnog (autoritativnog) nastavnika su:

Ponaša se šefovski, ima oštar glas, ponaša se naredbodavno, pokazuje moć, vrši pritisak na učenike u naturanju pojmova i mišljenja, isključiv je u radu, ne podnosi kritiku, sklon je kažnjavanju učenika, ponaša se bahato prema učenicima, sklon je podaništvu i neodgovoran u radu, ne saraduje u pogledu unapređenja nastave, i, uopšte, u obrazovno-vaspitnom radu, prevrtljivac je, jak pred slabim učenicima,

savija rep pred jačim od sebe - u pogledu hijerarhije u školi, pruža otpor svakoj inovaciji u školi.

Pošto je u društvu dugo vladao autoritarni sistem ponašanja i mišljenja, biće veoma teško da se stvori jedan savremeni demokratski tip ponašanja nastavnika matematike u školi.

Lično sam, u svom pedagoškom radu, težio ka izgrađivanju demokratskog tipa nastavnika. Na žalost, surevljivost školske i društvene sredine, više puta me sputavala da kod učenika razvijam demokratski dijalog, stvaranje slobode mišljenja u nastavi, slobodu komuniciranja, menjanja subjekta učenika u nastavi, potsticanje učenika na stvaralački rad, kreativnost i originalnost u rešavanju problemskih zadataka, da svojim ponašanjem i ličnošću utičem na formiranje pozitivnih crta zdrave i svestrane ličnosti, sklone kritici i samokritici.

Naravno, formiranje oblike ponašanja demokratskog tipa u školi je, za sada, samo pusti ideal kome treba težiti. Formiranje takvog tipa nastavnika matematike je dug i mukotrpan, i najčešće nedostižan u nekim elementima.

Naravno, svaki izazov je težak, pa i ovaj. Potrebno je dosta energije, puno znanja, volje, i želje da se mnogo toga menja, u nastavniku, i u odnosu nastavnika prema učeniku. Nekada je potrebno dosta odricanja i dosta utrošene energije, koju vam niko neće nikada nadoknaditi, ili uopšte i vrednovati vaš rad. No, onda kada osetite plodove svoga dugogodišnjega rada i istraživanja, kada osetite i pogledate oko sebe svoje delo, svoje učenike koji se razvijaju van okvira birokratsko-okoštalog oblika mišljenja, i odnosa prema učenju i ličnosti, onda osetite veliku radost i sreću što ste tim mladim ličnostima pomogli da se izgrade, i napreduju u učenju matematike i u formiranju pravih ličnosti. Taj osećaj sreće i radosti se ne može ni platiti ni nadoknaditi kojekakvim papirima o nekakvih, nazovimo zvanjima, i statusima partijske podobnosti.

Demokratski model ponašanja nije dogma koja se samo "prenosi" u učionicu, to je dug proces u formiranju ličnosti i nastavnika i učenika, a da bi se težilo tom idealu mora se posedovati i neko znanje o tome. Svaki ulazak u učionicu sa učenicima treba da bude istraživanje svoga odnosa, i odnosa učenika u izgrađivanju demokratske klime na relaciji nastavnik - učenik.

Prema mišljenju drugih, a i iz svoga ličnoga pedagoškog rada u učionici sa učenicima, mišljenja sam da demokratski tip nastavnika matematike treba da ispoljava sledeće vidove ponašanja:

Da učenike posmatra kao subjekt u nastavi; da teži demokratskom obliku ponašanja; da poseduje samokritičnost u svom radu; da razvija kritički duh kod svojih učenika; da prati savremena zbivanja u struci, pedagogiji, a i šire, u društvu; da koristeći naučni pogled na svet; da utiče na pravilno formiranje njihovih stavova; da nije opterećen politikom i religijom; da ima pozitivan stav prema ljudima; da je human; da svojim stavovima i ličnim primerom podstiče učenike na učenje i zdrav odnos prema radu i pravim vrednostima života; da je komunikativan; da poseduje samokritički stav i širi vedrinu života, vedar i duhovit, tolerantan; da poseduje radnu i moralnu samodisciplinu, osjećaj odgovornosti; da je tačan i disciplinovan; da poseduje pedagoški takt, da je kreativan i da stvara pretpostavku za stvaralački rad

u nastavi; da poseduje moralne vrednosti vaspitača, u školi i u sredini u kojoj živi i radi; da je psihički i socijalno zdrava ličnost; da svojim radom i stavovima doprinosi stvaralačkoj i demokratskoj atmosferi u nastavi i u školi.

Na žalost, zbog teške društvene i moralne krize, kao i vladanja tradicionalizma u školi, u nerazvijenim sredinama je zavladao jedan loš tip nastavnika u školi. To su posledice nemorala, poremećenog sistema vrednosti u društvu, te teške ekonomske i društvene krize koja vlada već desetine godina u zemljama bivše Jugoslavije. Dakle, na površinu je "isplivao" nastavnik takozvanog ravnodušnog (anarhičnog) oblika ponašanja i rada u školi. Takav nastavnik je postao samo nemi posmatrač i koji nemoćno posmatra šta se to odigrava u njemu i oko njega, u školi i društvu. Na časovima matematike je postao nezainteresovan - u pogledu uvođenja inovacija u radu, sve je prepušteno stihiji (anarhiji) pa se za takvog nastavnika može reći da je postao sa svojim učenicima u nastavi matematike, samo posmatrač, čekajući neki "blagoslov" odozgo, da bi krenulo nabolje.